

Kytarový efekťový systém

AVID PRO TOOLS ELEVEN RACK

Petr Los
los@music-store.cz

Firma Digidesign je na trhu již od počátku éry digitálního záznamu zvuku. Troufnu si říci, že ona sama je vlastně synonymem digitálního nahrávání. Nejen díky této letité tradici, ale právě kvůli novým produktům se těší velké oblibě nejen mezi profesionály, ale i mezi amatéry ve studiích po celém světě.

**Doporučená
cena:** 22 990,- Kč

Distributor: DISK Multimedia s.r.o.

Sokolská 13, 680 01 Boskovice

Tel.: 516-454-769

disk@disk.cz, www.disk.cz

Ano, zajisté: ve studiích. Pro lidi pohybující se kolem hudby trochu více než jen o pravidelných nedělních zkouškách v garáži jistě není jméno Digidesign úplnou neznámou. Dříve dávna však bylo spojováno především s nahrávacími systémy, motorizovanými mixážními pulty rozkládacími se přes celé studio, a především s trochu astronomickými pořizovacími cenami. I zde však zavládla produktová a posléze i cenová liberalizace a Digidesign se rozhodl vytvořit kromě svých TDM Pro Tools cenově i hardwarově přístupné Pro Tools LE. (Prvním krokem však byl ještě kdysi dávno vznik Pro Tools Free). Dnes se tak díky tomu můžeme těšit z jejich velmi sofistikovaného systému i my, „obyčejní smrtelníci“. Co však oni výše zmiňovaní amatérští muzikanti, kteří nemají ambice stát se zvukovými mistry, přesto však chtějí občas nahrávat své nápady ve slušné kvalitě? Co malá studia (ať už ta domácí či ta projektová), která si pořídila nahrávací systém, ale která už nemají na koupi deseti špičkových kytarových aparátů a hromady drahých butikových krabiček? Inu, právě pro ně je (dle mého názoru) k dispozici zcela nový revoluční výrobek zvaný Eleven Rack.

ONE, TWO, THREE... ELEVEN!

Eleven Rack představuje velmi sofistikované hardwarové zařízení umožňující nejen propoje-

ní s digitálním systémem Pro Tools 8 LE. Tento rack totiž umí být vším, čím chcete, aby byl. Umí tak být v první řadě emulátorem všemožných kytarových aparátů a kytarových efektů s vysokou věrností samotných zvuků, které je pak možné luxusně použít jak při živém vystoupení, tak ve studiu. Umí být zvukovou kartou s mikrofonním předzesilovačem umožňující libovolný záznam. Umí být MIDI převodníkem, špičkovým DI boxem, akcelerační DSP kartou, efekťovou smyčkou apod.

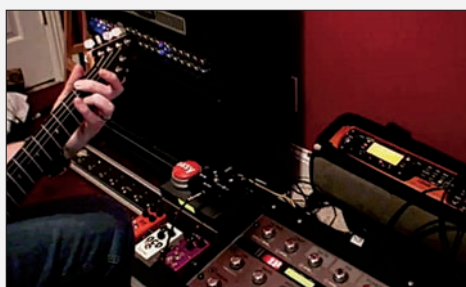
Již z tohoto (zdaleka neuzavřeného) výčtu vidíte, že se nejedná o žádnou plastovou krabičku na jedno použití, ale že zřejmě půjde o něco docela jiného a nebál bych se říci, vcelku převratného. Kytaristé budou odměněni realistickým zvukem aparátů a efektů – ale to bych poněkud předbíhal, takže po pořádku...

ELEVEN FRONT

Přístroj je velký 2HU, snadno jej lze zašroubovat do standardního racku. Majitel (pokud se jedná iřeba o koncertujícího kytaristu) jej pak může bez obav přenášet z jednoho hraní na druhé. Musím říci, že přístroj designově zaujme okamžitě, tj. už na první pohled. Nebojím se hrdě napsat, že je skutečně velmi krásný, ba co dím, že je přímo úchvatný. Oranžová metaliza vystouplých částí

<http://www.youtube.com/watch?v=rEJCqwf2Joc&feature=fvw>

http://www.youtube.com/watch?v=8jEjY_75lo&feature=related

Na YouTube naleznete pod heslem Eleven Rack mnoho video ukázek.

Na těchto adresách se můžete poslechnout zvuky všech simulací zesilovačů, které testovaný procesor nabízí; a nebo, jak ostatně doporučuje sám autor, shlédnout srovnání simulace a originálu zesilovače firmy Mesa/Boogie.

se krásně snoubí s matnou černí ovládacího panelu. Tento je přichycen ke kovové kostře pomocí čtyř stříbrných imbusových šroubů. Přednímu panelu dominuje v levé části přístroje velký, žlutě podsvícený displej. Informuje uživatele o nastavení všemožných presetů a parametrů kytarových aparátů a efektů. Pod tímto displejem je umístěno šest otočných potenciometrů určených k ovládní jednotlivých parametrů. Černé, plastové knoby obsahují podsvícenou rysku, takže i na dálku a ve tmě pódia je hudebník neustále informován o hodnotách nastavení, třeba emulace korekci hodnot mění rysky barvu, od oranžové, přes červenou až k zelené. Celé dohromady je to jak nesmírně funkční, tak také okouzující. Vpravo se nachází sedm zeleně podsvícených tlačítek a jedno oranžovo-červené. Sedm tlačítek slouží k aktivaci skupiny distortionů, modulačních efektů, delayů, reverbů, kvádel, efektových lopů a wahů, poslední pak k aktivaci ladičky či k „tapování“ tempa u delayů. V pravé části přístroje je umístěn mikrofonní XLR vstup ovládaný otočným potenciometrem Gain a dvojicí kovových přepínačů: 48 V (umožňující napájení kondenzátorových mikrofonů) a Pad (dávající možnost skokového hlasitostního útlumu o -20 dB). Pod tímto mikrofonním preampem je umístěna trojice jackových zdírek Phones, Output to Amp (1left) a Guitar Input (True-Z). Hlasitost sluchátkového výstupu je možné ovládat u hardwaru potenciometrem Volume umístěným zcela vlevo nad masivním páčkovým přepínačem Power. Output to Amp slouží jako přímý výstup do aparátu během živého hraní či ve studiu při natáčení. Guitar Input umožňuje připojení kytary. Tento vstup je opatřen možností nastavení proměnné vstupní impedance, která se velkou měrou podílí přímo na zbarvení zvuku

a umožňuje mnoho alternativních poloh. Z ovladačů předního panelu už zbývá uvést jen čtveřici podsvícených přepínačů Edit/Back, Save, SW1 a SW2. Pomocí nich můžeme editovat jednotlivé presety, ukládat zvuky, měnit parametry atd. Pro pohodlné listování se k dispozici nabízí ještě nekonečný otočný potenciometr Scroll.

ELEVEN REAR

Pokud přístroj otočíte, zjistíte, že ani zde na vás výrobce nikterak nešetřil. Vlevo naleznete čtveřici umělohmotných jackových zdírek FX Loop Send/Return, a to vždy ve stereo, tedy L(mono) a R, a malý přepínač Level Rack FX/Stompbox FX. Zařízení totiž může být připojeno ke skutečnému kytarovému aparátu jako plnohodnotný efektový rack. Následuje Main Output vstup Left/Right v XLR provedení, opět s malým přepínačem GND/Lift (velká vychytávka při problémech s brumem způsobeným sítí). Pod tímto hlavním výstupem je dvojice jackových zdírek Line Input důležitá zejména pro seriální práci s Pro Tools.

V další sekci nalezneme Output to Amp 2, tedy stereoфонní pokračování výstupu do aparátu na předním panelu. To se bude hodit zejména při stereoфонním koncertování či při záznamu (modulační efekty hnané do dvou aparátů). Pod ním jsou umístěny dva klasické DIN pětikolky určené pro MIDI IN a OUT/THRU. Aby byla práce s Eleven Rackem opravdu komfortní, nesmí chybět vstup pro externí expression pedál. Tím pak můžeme ovládat všechny volume pedály a wahy (pedál není součástí dodávky). Nakonec zbývá uvést digitální vstupy a výstupy. Rack je těmito vstupy vybaven vskutku profesionálně. Disponuje XLR AES/EBU IN/ OUT a S/PDIF koaxiálním IN/OUT. Propojení s počítačem je realizováno pomocí USB 2.0.

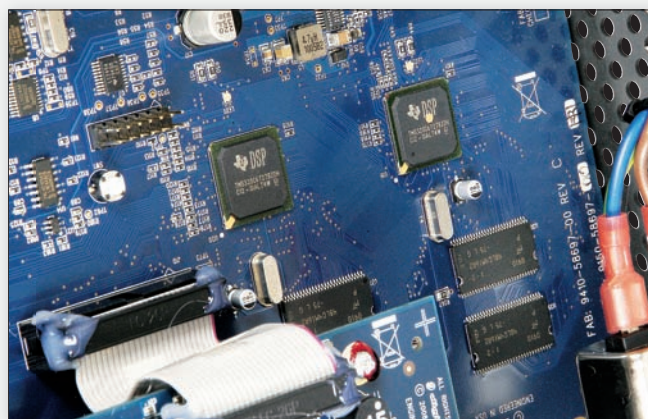
ELEVEN - STAND ALONE

První seznamovací obřady s „Jedenáctkou“ proběhly hned v mé učebně v ZUŠ, kam jsem Eleven Rack dopravil, abych mohl nerušeně v čase předvánočního běsnění, nerušeně laborovat s kytarovými zvuky. Po zevrubném ohledání vnějšího hmotného pláště došlo i na vnitřní svět přístroje. Připojil jsem do kytarového vstupu lubovou Ibanez Arcore a výstup „To Amp 1“ vyvedl do malého pětiwattového celolampového komba Fender Champ (Class A). Poměrně dlouhou dobu mi z tohoto výstupu

vycházel pouze čistý zvuk, zatímco když jsem použil výstup z Phones, byl zvuk efektovaný. Přivádělo mě to k zoufalství, nepomáhal ani anglický manuál. Pak jsem si všiml, že nad tlačítkem Edit/Back je malými písmeny napsáno Hold for Options - a zvitězil jsem. Výstupy „mašinky“ jsem nakonfiguroval dle své potřeby a započal skutečný výzkum „Kytarového virtuála“.

Celý přístroj je koncipován podobně, jako všechny běžné podoblahové kytarové řetězce. Signál začíná vstupem, přes kvádel

a distortion pokračuje do modulačních efektů jako jsou flangery, chorusy, delaye, aby cestující přes EQ nakonec skončil v hlavě nějakého klasického aparátu s měnitelným boxem.

Nejprve jsem se rozhodl prozkoumat samotné virtuální krabičky a (možná trochu škodolibě) je porovnat s některými originály v mém vlastnictví.

Eleven Rack disponuje těmito virtuálními efekty:

Spring Reverb (postaveno na Fender Deluxe Reverb), Green JRC Overdrive (postaveno na Ibanez TS-808), Tri-Knob Fuzz (postaveno na Electro Harmonix Big Muff Pi), Black Op Distortion (postaveno na ProCo Rat), Shine Wah (postaveno na VOX V-846), C1 Chorus/Vibrato (postaveno na Boss CE-1), Orange Phaser (postaveno na MXR Phase 90), EP Tape Echo (postaveno na Maestro Echoplex EP-3), BBD Delay (postaveno na Electro Harmonix Deluxe Memory Man), Grey Compressor (postaveno na Ross Compressor), Vibe Phaser (postaveno na Univox Uni-Vibe), Black Wah (postaveno na Thomas Organ CB-95 Crybaby)

Přiznám se, že rozhodl-li efektový výběr, uvítal bych v sestavě trochu více zkreslovadel, třeba některé Bossy, Keelery či Voxy. Navíc lze tyto vlastní efekty přimíchávat do zvuku pomocí stereofonní smyčky, což považuji za velmi podařené. První srovnání jsem provedl mezi Pro Co Rat a její emulací. Srovnání dopadlo více než uspokojivě. Řekl bych, že "krysí" originál byl maličko dynamičtější a plnější, ale opravdu jen zanedbatelně. Emulace

Ibanez 808 byla ostřejší a „uprskanější“ než analog. Kupodivu oba Big Muffy se mi zdály hodně shodné. Zklamal mě Phaser 90. Modulace ze skutečného efektu je mnohem jemnější a kultivovanější, než její virtuální podoba. Zvuk Memory Man jsem nemohl otestovat, protože tento efekt nevládním. Omezil jsem se pouze na srovnání s Delaylou od TC Electronic a analogovým rackovým echoverbem Magic. Modulovaný delay byl co do napodoby naprosto vyhovující. Emulace Echoplexu se mi zdála sterilní. Někte po světě mi běhá páskové legendární echo Wem Copy Cat Watkins a když si vzpomenu, jaký krásný "analogový bordel dotvářel" kytarový zvuk, pak ani jemná emulace šumu pásu tento model nezachrání.

Ve výsledku tak i přes některé menší připomínky mohu s klidným svědomím prohlásit, že všechny efekty jsou povedené a jejich ovládání je naprosto intuitivní. Ovládání z počítače pak určitě bez problémů zvládne i ten nejméně technicky zdatný kytarista, a to i kdyby si měl vypomoci tou nejběžnější učební „technikou“, totiž metodou „pokus - omyl“.

Stiskem tlačítka Edit/Back si uživatel kdykoli může prohlédnout obrázkové schéma celého zapojení, stiskem tlačítka SW1 pak vyvolá parametrické nastavení jednotlivé sekce. Toto nastavení může během několika vteřin naprosto intuitivně podle sluchu předělat k obrazu svému. Otočné knoby s podsvícenými ryskami navíc červeně označují právě změněný parametr, zeleně svítí parametr

ještě nezměněný. Zkoušel jsem si hrát s různou impedancí vstupu True-Z, změnou odporu na vstupu se mění také i zvuk. Každý aparát má tuto impedanci trochu jinou, a jak jsem již napsal, vzniká zde při různých nastaveních mnoho jemných zvukových nuancí.

Pro testování aparátů ve studiu jsem použil své oblíbené staré kombo Roland Cube 60, určené pro klávesové nástroje. Hraje velmi referenčně, „nemaže“ zvuk.

Emulace aparátů jsou postaveny na modelech:

'59 Fender Bassman, Tweed Deluxe, '64 Fender Black Face Deluxe Reverb, Normal Channel; Vibrato Channel, '66 VOX, AC30 Top Boost, '67 Fender Black Face, Twin Reverb, '69 Marshall 1959 100 Watt, Super Lead Plexiglas Head, '82 Marshall JCM800 2203 100-Watt Head, '85 Mesa/Boogie Mark IIc+ Drive Channel, '89 Soldano SLO100 Super Lead Overdrive Head Clean Channel; Crunch Channel; Overdrive Channel, '92 Mesa/Boogie Dual Rectifier, Head Vintage Channel; Head Modern Channel, Avid Custom Vintage Crunch; Modern Overdrive

Tedy je zde opravdu z čeho vybírat. Spoustu těchto aparátů jsem slyšel jen z nahrávek, proto jsem byl zvědavý, jak se budou chovat jejich emulace. Z prvního poslechu jsem příliš nadšený nebyl. Zvuky mi přišly ostré a trochu chemické. Ale když jsem postupně povypínal všechny efekty a pomocí otočných knobů „vykroutil“ střídmé zvuky založené

na plnosti a sytosti, vše se vyjevilo v docela jiném světle. Proč programátoři vytvořili tu spoustu zbytečně přeeffektovaných, rozvlněných a rozvibrovaných zvuků, je mi tak trochu záhadou. Podobně to ale funguje i u řady kláves nebo dozvukových modulů. Jako kdyby pánové chtěli na každém presetu předvést, co všechno „ta krabice“ umí, a přitom zapomněli, že „méně někdy znamená více“.

Vybírat můžete též rozličné boxy:

'59 Fender Bassman 4x10" osazený Jensen P10Qs; Tweed Deluxe 1x12" osazený Jensen P12Q, '64 Fender Black Face Deluxe Reverb 1x12" osazený Jensen P12N, '66 VOX AC30 2x12" osazený Celestion Alnico Blues, '67 Fender Black Face Twin Reverb 2x12" osazený Jensen C12Ns, '68 Marshall 1960A osazený Celestion G12H "Greenbacks", '06 Marshall 1960AV 4x12" osazený Celestion Vintage 30s.

Reproboxy můžete také virtuálně snímat známými modely mikrofonů (jejich seznam uvádím na konci tohoto odstavce). Že jsem po několika dnech testování už málem ani nevěděl, jak se jmenují, se mi nikdo nemůže divit. Eleven se mi ale začal konečně líbit. Podařilo se mi „vykroutit“ z něho opravdu pár velmi schopných (dle mého názoru) zvuků, za které bych se na nahrávce rozhodně vůbec nestyděl. Následně jsem přístroj použil k přímému nahrávání kytary. Pokud jsem zvuk nesrovnával s originálním natáčením aparátu do tří kanálů, bylo vše naprosto v pořádku. Při srovnání však emulovanému tracku přeci jen chyběla ona tloušťka získaná náběrem zadního mikrofonu a takový ten analogový říz. Zvuk však zůstal překvapivě kulatý i na nahrávce. Kdybych se rozhodl používat ve svém studiu či na pódiu Eleven Rack, určitě bych si k němu pořídil nějaký „rovně“ hrající koncový zesilovač s boxem. Asi Randall, určeného k výměnným skutečným analogovým preampům. A myslím, že by to nemělo chybu. Jisté je, že pomocí tohoto přístroje vytvoříte nekonečné množství barev a zvuků a je pouze na vaší kreativitu, jak se s tím dokážete poprat a co z toho vytáhnete.

vač s boxem. Asi Randall, určeného k výměnným skutečným analogovým preampům. A myslím, že by to nemělo chybu. Jisté je, že pomocí tohoto přístroje vytvoříte nekonečné množství barev a zvuků a je pouze na vaší kreativitu, jak se s tím dokážete poprat a co z toho vytáhnete.

Mikrofony pro „snímání“ reproboxů:

Shure SM7 Dynamic Microphone, Shure SM57 Unidyne III Dynamic Microphone, Sennheiser MD 409 Dynamic Microphone, Sennheiser MD 421 Dynamic Microphone, Neumann U67 Condenser Microphone, Neumann U87 Condenser Microphone, AKG C 414 EB Condenser Microphone, Royer 121 Ribbon Microphone.

RECORDING WITH ELEVEN

Jednou z mnoha vymožeností přístroje je jeho přímá integrace do nahrávacího systému Pro Tools. Uživatelé je tak

umožněno natáčet kytarové party či své nápady pěkně v tichu pokojíčku, (domácího studia, projektového studia apod.) bez nutnosti tahání kabelů, stavění mikrofonů a „přemlouvání“ starých, odrbaných aparátů, aby hrály tak, jak mají. Nikoho přitom nerušíte a do sluchátek můžete natáčet i v noci. Přesto zachováte vysokou zvukovou věrnost a navíc jste obdařeni příjemnou uživatelskou přítulností.

Instalace Pro Tools 8.0.3, nutná pro práci s Rackem (v mém případě update ze systému 7.4.2), proběhla celkem bez problémů. Tedy až do doby, než jsem při spuštění prvního staršího projektu zjistil, že se mi vyrušily autorizace pro pluginy T-Racks od IK Multimedia. Převážnou většinu pluginů mám chráněnou spolehlivým hardwarovým klíčem ilok (funguje vpadstatě jako klíč od auta), ale tento software ne. Musel jsem proto provést opětovnou autorizaci a to mě

Increase your sound
www.mec-pickups.de

- over 40 years of experience
- high-quality components
- module construction
- different configurations possible, such as stacked or push/pull
- pots available for almost any kind of use
- over 60 different configurations/values available from stock
- individual production possible, price on request

PROSTOR PRO VAŠI REKLAMU
ADVERTISEMENT SPACE

MEC Quality Designed in Germany

Distribution: Warwick Music Equipment Trading (Praha CZ) s.r.o. • Spálená 23/93 • 11000 Praha 1 / Czech Republic
Phone: 222-900-210 • Fax: 222-900-202 • E-Mail: info@warwick.cz
Headquarters: Warwick GmbH & Co. Music Equipment KG • Gewerbestraße 46 • 08258 Markneukirchen / Germany • E-Mail: info@warwick.de
Branches: Shanghai / P.R.China • Dübendorf / Switzerland • Warsaw / Poland • Hailsham / Great Britain • New York / USA
Visit us on the World Wide Web: www.mec-pickups.de • www.warwick-distribution.de

dost rozladilo. Za tento problém však nemůže Digidesign. Stále jsem na tom byl lépe, než můj kolega, který si při testování jiného výrobku nabořil celý svůj stávající nahrávací systém a musel ho kompletně přestavovat. Na první pohled vypadá otevřený session jako standardní Pro Tools, ale pokud kliknete na malé kolečko s trojúhelníčkem vpravo od displeje s časem, rozbalí se nabídka různých zobrazení. Vy vyberete Eleven Rack. V tomto okamžiku se vám otevře další okno. Je určeno Eleven Racku a pomocí něho můžete velmi lehce a intuitivně ovládat celý hardwarový přístroj. Můžete programovat, zapínat, vypínat či přepínat zvuky, ladičku, efekty, aparáty atd. Můžete velmi lehce pouhým přetažením myši jednotlivé prvky (aparáty, efekty apod.) mezi sebou libovolně prohazovat a měnit tak barvu zvuku. Pokud kliknete na příslušný efekt či aparát, zobrazí se vám tento ve spodní části okna ve své skutečné podobě jako virtuální krabička. Vy pak můžete laborovat s jeho jednotlivými parametry. Na mixu pak v Pro Tools navolíte u I/O Eleven Rig, aktivujete na příslušné stopě Record monitoring (červeně bliká) - a už vám tam ten signál putuje. Pak stačí stisknout Record - a natáčíte.

Všechno mi chodilo, tak jak mělo, jen signál měl větší latenci, „než bylo zdrávo“. Zapátral jsem a nakonec našel v Options prostou funkci Low Latency Monitoring. Po její aktivaci už bylo vše v nejlepší pořádku. Tato funkce se však spouští jen při zapnutém Eleven Racku, proto jsem jí z verze 7.4.2 neznal a nevěděl o ní.

Podrobný popis Pro Tools 8 by zabral půlku našeho časopisu, navíc je přístroj i software opatřen papírovým i elektronickým manuálem, takže se o něm nebudu nijak rozepisovat. Každopádně znovu opakují, že práce

s Rackem přes softwarový ovladač v Pro Tools 8 je velmi intuitivní a nenáročná i pro naprostého laika. Shlédl jsem různá videa na YouTube a všude měli během testování zvuku připojené PC, takže na tom asi něco bude. Velmi se mi líbila ukázka srovnávání zvuku se skutečnou „Messou“. Podoba byla až zářející. Když jsem se později vrátil ke svým natočeným kytarovým partům a s „čistýma ušima“ si je poslechl, musel jsem i já uznat, že zní velice reálně. A to je od analogového puristy mého ražení veliká pochvala!

APPENDIX

Zbývá moje subjektivní hodnocení na závěr. Eleven Rack je podle mého soudu výborně vytvořený multifunkční hardware, „postavený“ nejen pro nahrávání kytar do světového standardu Pro Tools 8, ale také jako zajímavý doplněk (a možná i alternativa) pro živé hraní. Vše funguje bezproblémově a záleží jen na uchu každého hudebníka či producenta, jaký zvuk dokáže z přístroje vydolovat.

K nahrávání přes skutečný aparát je toto zařízení velice promyšlenou alternativou a spojením obou technologií získáváme nový rozměr kytarového zvuku. Co se týká vstupů a výstupů, výrobce myslel na všechny možné alternativy. Já osobně bych ale uvítal alespoň dva XLR mikrofonní vstupy s Phantomem, aby se buď dalo seriálně natáčet do stereo, nebo aby byla možnost ve studiu sejmut přídni i zadní mikrofon a přidat je ke stopě z Racku (to by už bylo naprosto dokonalé). Taký jsem si tak trochu říkal, proč se musí pokaždé nutně spouštět Pro Tools? Co když nechci přímo nahrávat, ale jen si pohodlně programovat a ovládat Eleven? Nešla by vytvořit také nějaká softwarová verze Stand Alone?

Řekl bych, že v tomto „bodě“ má trochu prsty ona „avidovská“, někdy trochu těžkopádná, provázanost hardwaru se softwarem. Ta dlouhou dobu nedovolovala použít jiný hardware, než ten firemní (konkurence totiž mnohdy disponovala lepším i lacinějším hardwarem). Tento letitý problém by však měl s verzí 9.0 skončit. A nutno říci, že v případě našeho testu je hardware vynikající.

Tyto kritické poznámky však představují ale jen nepatrnou „nesnáž“, ze které jistě neřeba dělat „velblouda“. To, na co je třeba se zaměřit a co je třeba vyzdvihnout především, je super kytarový zvuk a toho vám Eleven Rack nabízí jednoznačně nepřeberné množství.

Jednou z mnoha výhod přístroje je jeho přímá integrace do nahrávacího systému Pro Tools:

